

Caracterizarea personajului Dionis Dan din opera Sarmanul Dionis scrisa de Mihai Eminescu-a doua parte

Metamorfozarea umbrei in personaj (Eminescu preia din textul *Umbra mea*), dialogul si pactul cu umbra au ca efect, pregatit si de un bine condus joc al fuziunii experientei de viata cu imaginatia si memoria, scindarea personalitatii, simtita ca o putere ("despartirea individualitatii mele"). Astfel, intoarcerea in timp, transpunerea in fiinta calugarului Dan din vremea lui Alexandru cel Bun, "care se visase mirean cu numele de Dionis" creeaza posibilitatea accederii in spatiul edenic din luna. Dan traieste inainte aceeasi ispitire a pactului cu umbra. De asta data, Ruben isi pune in miscare toate vicleniile: "Mult a trebuit pan l-am prins in lat pe acest calugar evlavios..." Impreuna cu Maria, fata spatarului Tudor Mesteacan, Dan traieste clipe de intensa fericire, tulburata de curiozitatea de a patrunde taina care invaluia "Doma lui Dumnezeu" (Nurnai o poarta inchisa n-au putut-o trece niciodata") si proverbul "cu literele strambe ale intunecatei Arabii". Ideea luciferica de a se crede Dumnezeu cand vede ca ingerii ii implinesc gandurile ("nu-si putea explica aceasta armonie restabilita intre gandirea lui proprie si viata cetelor ingeresti") produce caderea. Fascinatia puterii si a cunoasterii a tulburat starea de iubire absoluta, creand, prin inselarea adusa de imaginatie, o alta scindare a personalitatii. Intre tentatiile imaginatiei si bucuriile sufletului se produce o ruptura, alimentata de curiozitatea fara limite a personajului.

Caderea in lume (Dan redevine Dionis) il aduce in banalitatea existentei unui personaj de nuvela realista. Fata care canta la clavir era fiinta din visul sau si, dupa ce Dionis mosteneste o avere, se casatoreste cu ea, retragandu-se undeva la tara. Reflexe din textele poetice ale momentului se regasesc in final. Experienta prin care a trecut personajul e a unui demon romantic atras in aventura cunoasterii. Elementele de portret din final subliniaza contrastul dintre Dionis si Maria: "chipul unui tanar demon langa chipul unui inger, ce n-a cunoscut niciodata indoiala".

Autorul a creat un substrat filosofic nelinistilor lui Dionis / Dan, asa cum sesizeaza si cercetatoarea Rosa del Conte. Personajul nu ajunge la revelatie, iluminare, pentru ca nu reuseste "sa justifice Creatia si cu atat mai putin sa o transfigureze". La cunoasterea adevarurilor divine si a Creatiei nu se poate ajunge prin pactul cu diavolul, fiindca natura umana, subjugata de rau, devine incapabila de a infrunta manevrele oculte ale fortelor malefice. Dionis, "sarmanul", cade in capcana credintei ca sufletul este un univers autonom, centrat pe sine, care isi poate alimenta la infinit existenta prin propria vointa.